Lausunto 1 (3)

Lainà/Penttinen/Kousa 13.11.2017

Eduskunta
Suuri valiokunta
suuri.valiokunta@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 30.11.2017

Valtioneuvoston selvitys E 33/2017 vp komission globalisaation hallinnasta julkaisemasta keskustelupaperista

Valtioneuvoston selvitys E 71/2017 vp EU:n kauppasopimusten arkkitehtuurista

Valtioneuvoston selvitys E 78/2017 vp EU:n kauppapolitiikan ajankohtaisista kysymyksistä

SAK, Akava ja STTK tukevat selvityksien päätelmää siitä, että **Suomi on yleisesti hyötynyt globalisaatiosta**. Esimerkiksi Bertelsmann Stiftungin 2016-globalisaatioraportissa Suomi luetaan ilmiöstä taloudellisesti kaikkein eniten hyötyneiden maiden joukkoon. Integroitumisemme niin Euroopan sisämarkkinoille kuin maailmantalouteen on luonut kasvua, työpaikkoja sekä kuluttajille lisää valinnanvaraa. Monien kehittyvien maiden kiinnittyminen maailmantalouteen on johtanut siihen, että äärimmäisessä köyhyydessä elävien osuus on supistunut murto-osaan aiemmasta.

Kuten valtioneuvoston selvityksessä todetaan, on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota globalisaation hyötyjen jakautumiseen. Kaikkien yhteiskuntaryhmien tulee kokea hyötyvänsä tästä ilmiöistä ja globalisaation epäkohtiin tulee puuttua käytännön toimenpitein. Sixten Korkmanin uudessa aihetta koskevassa esityksessä ”Globalisaatio koetuksella – Miten pärjää Suomi” todetaan **globalisaation tuottavan sekä voittajia että häviäjiä** altistaessaan talouksia epävakaisuuksille. Lisäksi se saattaa muun muassa rakennemuutoksien vuoksi aiheuttaa eriarvoisuutta ja kuten OECD sekä IMF toteavat, niin kärjistyneet tuloerot pienentävät talouskasvua.

Onkin **tärkeää, että globalisaatiota käsitellään tasapainoisesti ja maksimoidaan siitä tulevat edut sekä minimoidaan mahdolliset haitat**. SAK, Akava ja STTK arvostavat komission 10.5.2017 globalisaatiotiedonantoa tällaisesta tasapainoisesta lähestymistavasta, vaikka siitä puuttuivatkin käytännön toimenpiteet. Kansallisella tasolla esimerkiksi korkeatasoisella koulutuksella ja sosiaaliturvalla sekä panostuksilla tutkimukseen on tärkeä rooli globalisaation sopeutumisessa.

Valtioneuvoston selvityksissä käsitellään globalisaatiota lähinnä vain kauppapolitiikan näkökannalta (eikä globalisaatiolle yhtä tärkeiden esimerkiksi rahamarkkinoiden tai teknologian näkökulmista), joten SAK:n, Akavan ja STTK:n näkemykset lausunnossa rajoittuvat etupäässä tälle toimialueelle.

SAK
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Hakaniemenranta 1, 3. krs, 00530 Helsinki
PL 157, 00531 Helsinki
vaihde 020 774 000
www.sak.fi

AKAVA
Akava ry
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
vaihde 020 7489 400
www.akava.fi

STTK
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Mikonkatu 8 A, 6. krs, 00100 Helsinki
PL 421, 00101 Helsinki
vaihde (09) 131 521
www.sttk.fi

SAK, Akava ja STTK tukevat avointa ja sääntöpohjoista kaupankäyntiä, jonka pohjana ovat maailman kauppajärjestö WTO:n toiminta sekä EU:n toimivalta. Erityisesti Suomen kaltainen pieni ja avoin talous hyötyy monenkeskisestä järjestelmästä sekä siitä, että Suomen puolesta neuvottelut käydään Euroopan unionin voimin.

Suomen palkansaajakeskusjärjestöt suhtautuvat myönteisesti Suomen hallituksen linjaukseen kauppasopimusten jakamisesta toimivallan perusteella siten, että itse kauppasopimukset ovat ns. unionisopimuksia, kun taas investointisuojaa koskevat osat ovat ns. sekasopimuksia. Tämä takaa unionin kauppapoliittisen toimintakyvyn.

SAK, Akava ja STTK toivovat, että ehdotettu monenvälinen investointisuojatuomioistuin saadaan perustettua mahdollisimman nopeasti ja nykyinen investointisuojajärjestelmä tiettyine ongelmineen saadaan uudistettua. Investointisuojajärjestelmissä on varmistettava, että oikeusvaltion kansallinen säätelyoikeus turvataan. Tämä tulee lisäksi toteuttaa siten, ettei mahdollisia sijoittajien korvausvaatimuksia synny julkisia palveluja tai niiden järjestämistapoja koskevan kansallisen säätelyn ja poliittisten päätösten vuoksi. Investointisuojajärjestelmän kanneoikeus on laajennettava kansalaisille, eri yhteisöille sekä ammattiliitoille valtioiden ja yritysten lisäksi

Kunhan tietyt ehdot täyttyvät, SAK, Akava ja STTK tukevat sitä, että käydään neuvotteluja uusista kauppasopimuksista tai muista vastaavista järjestelyistä (esimerkiksi Japanin, Mercosurin, Meksikon, USA:n, Kiinan ja Intian kanssa). Neuvottelujen pohjana tulisi olla Euroopan parlamentin linjaukset (esimerkiksi viimeisimpänä 26.10.2017 hyväksytty päätöslauselma Australiaa varten). Niissä ajetaan tasapainoista ja kaikkia hyödyttävää kauppapolitiikkaa, joka pitää neuvotella avoimesti.

Valtioneuvoston selvitys tuo oikein esille sen, että harjoitettava globalisaatio- ja kauppapolitiikka tulee kokea legitiiminä mahdollisimman laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla. Tässä suhteessa yhtenä ratkaisevimmista asioista on kauppasopimusten kestävän kehityksen luku. EU-tuomioistuimen 16.5.2017 Singapore-päätöksen mukaan kestävä kehitys eli käytännössä työelämän ja ympäristökysymykset ovat erottamaton osa unionin kauppapolitiikkaa. **SAK, Akava ja STTK ovat tyytyväisiä siihen, että unionin polkumyynnin vastaiseen lainsäädäntöön ollaan lisäämässä ensimmäistä kertaa työelämän ja ympäristökriteereitä**. Niiden rikkominen antaa suhteetonta kilpailuetua eikä laiminlyönti ole hyväksyttävää muistakaan syistä.

Ongelma tällä alalla on itse kauppasopimuksissa. Toisin kuin valtioneuvoston selvitys EU:n ja Kanadan välisestä CETA-sopimuksesta harhaanjohtavasti väittää, **unionin kauppasopimusten kestävän kehitysten luvut eivät ole vahvoja**, vaan heikkoja. Lukujen soveltamisala on periaatteessa laaja, mutta ne eivät ole todellisuudessa sitovia eikä niitä koskevien määräyksien rikkomuksista tule seurauksia. Esimerkkinä tästä on EU:n ja Etelä-Korean vuosia sovelletun kauppasopimuksen kestävän kehityksen luku, jonka varjossa on tapahtunut räikeitäkin perusoikeuksien loukkauksia.

Sekä komission että jäsenmaiden kauppaministeriöiden toiminta tällä alueella ei ole ollut riittävän aktiivista, minkä on muututtava nyt viimeistään Singaporen tuomioistuinpäätöksen myötä. Muutoin laajasti korkeatasoisissa v**altioneuvoston selvityksissä ei esitetä yhtään käytännön toimenpidettä kestävän kehityksen lukujen vahvistamiseksi**. Lukujen rikkomustapauksissa esimerkiksi ammattiliitoilla ja kansalaisjärjestöillä tulisi olla eräänlainen kanneoikeus, jotta epäkohtiin voidaan puuttua. Lisäksi lukujen määräyksien rikkomuksista on viimesijaisena keinona tultava taloudellisia seuraamuksia eli sanktioita. Kestävän kehityksen lukujen rikkominen (esimerkiksi ILO-sopimusten noudattamatta jättäminen) vääristää kilpailua ja erityisesti Suomen kaltainen yleisesti korkeiden standardien maa hyötyisi luvun tehostamisesta. Tämäkin näkökulma puuttuu valtioneuvoston selvityksessä.

Lisäksi esitämme, että kauppapolitiikka ja verotus otetaan nykyistä vahvemmin esiin kauppaneuvotteluissa. Erilaiset **verotukijaiset, verovälttely, veroparatiisit ja vastaavat toiminnat voidaan rinnastaa vientitukiin,** jotka vääristävät markkinoita sekä yritysten ja valtioiden välisiä kilpailuolosuhteita. Ilman nykyisen verovälttelyn olennaista rajoittamista ei ole vapaata kauppaa, vaan vääristynyttä kauppaa.

SAK, Akava ja STTK suhtautuvat valtioneuvoston selvitystä asteen verran avoimemmin EU-tason ulkomaisten suorien investointien seurantaa koskevan menettelyn perustamiseen, kunhan järjestelmästä saadaan lisäarvoa luova. Voisi tulla sellaisiakin tapauksia, että erityisesti Suomen kaltainen pieni talous hyötyisi mahdollisuudesta tukeutua EU:n selkänojaan. Lopullinen päätös rajoituksista tehdään kuitenkin jäsenmaatasolla.

Julkisten hankintojen ”vastavuoroisuusinstrumentti” olisi samankaltainen viimesijainen väline siinä tilanteessa, että omat markkinamme olisivat avoimia, mutta kauppakumppani pitäisi niitä edelleen suljettuna. Valtioneuvoston selvityksessä katsotaan, että näiden markkinoiden avaamiseen tulisi tähdätä ensisijaisesti kauppaneuvottelulla. SAK, Akava ja STTK yhtyvät tähän johtopäätökseen, mutta lisäävät, että kauppaneuvottelujen teho näiden markkinoiden avaamisessa on ollut ristiriitaista, kun taas omat markkinamme ovat pitkälti avoimia muille. Tällainen tila voi tuskin olla pysyvää.

SAK, Akava ja STTK antavat tunnustusta ulkoministeriön ja komission työlle lisätä avoimuutta ja siinä on saatukin edistystä. **Ongelmat avoimuudessa ovat kuitenkin edelleen huomattavia**. Esimerkiksi CETA-neuvotteluiden EU-neuvotteluvaltuutus saatiin julkiseksi vasta vuosien kestäneiden neuvotteluiden jälkeen. Neuvotteluvaltuutuksen tulee olla julkinen komission ensimmäisestä esityksestä lähtien eikä vasta sitten kun neuvosto on hyväksynyt sen. Tästä luonnoksesta on käytävä niin EU-tasoiset kuin kansalliset lausuntokierrokset. EU-jäsenmaiden kauppaministeriöistä näyttää vain vähemmistöllä olevan jatkuvaa vuoropuhelua ja yhteistyötä kansalaiskentän kanssa, mikä on ristiriidassa unionin itsensä hyväksymän kauppapoliittisen strategian kanssa (Trade for All).

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

AKAVA ry

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Lisätietoja Ekonomisti Patrizio Lainà, SAK, puh. 040 583 4432
Kansainvälisten asioiden päällikkö Markus Penttinen, Akava, puh. 040 772 8861
Kansainvälisten asioiden päällikkö Risto Kousa, STTK, puh. 040 501 6510